

ЛЕКЦІЇ МИРОНА КОРДУБИ В УКРАЇНСЬКОМУ ТАЄМНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ У ЛЬВОВІ (1921–1925) В КОНТЕКСТІ ТОГОЧАСНИХ ЦИКЛОГРАФІЧНИХ ВИДАНЬ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Тетяна Кульчицька

*науковий співробітник відділу наукової бібліографії
відділення “Наукова бібліографія і книгознавство”
ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України*

Розпад обох імперій — Австро-Угорської і Російської — в результаті Першої світової війни спричинив національно-визвольні змагання українців по обидва боки кордону, в тому числі розуміння того, що без своєї національної школи не можна побудувати незалежну державу.

Відбувається синхронний процес творення цієї національної школи — на сході, на території колишньої підросійської України, на заході, в Галичині, і на еміграції, де опинилося багато українців, зокрема — студентської молоді, з усієї України.

Одразу треба зазначити, що умови становлення українських високих шкіл на різних територіях радикально відрізнялися. І, мабуть, найкращі, як би парадоксально це не звучало, такі умови були на еміграції, зокрема в Чехословаччині, де українські високі школи підтримувалися на найвищому державному рівні.

В дуже складних умовах громадянської війни і революції, при калейдоскопічних змінах влади (Центральна Рада, УНР, більшовики, Гетьманат, Директорія, знову більшовики, денікінці, радянська влада) відбувався процес створення української школи в Україні, де української мови “не было, нет и быть не может”. Відомий освітній діяч того часу С. Постернак описав цей надзвичайно складний процес. З самого початку революції національно свідоме українське громадянство поставило на порядок денний питання про створення системи рідної освіти в Україні, в тому числі вищої школи. Наскільки це було важко після століть русифікаторської політики царизму свідчить протест, який надійшов з Київського університету св. Володимира проти українізації школи: “На всі лади пропагується і нав’язується місцевому населенню чужа й малозрозуміла йому мова [українська]. Домагання заступити загальноросійську літературну мову в майбутній Україні такою штучно

утвореною мовою загрожує затриманням розвитку освіченості тому народові, який змушений буде нею користуватися”¹.

Все ж за ініціативою окремих професорів у Києві був створений Український народний університет, що згодом, за гетьмана П. Скоропадського, був перетворений на Київський державний український університет². Та незважаючи на висококваліфіковані наукові сили, що згуртувалися в університеті, встояти не вдалося, — можливо через воєнні і політичні події.

Українська революція 1917–1918 і пізніших років була виявом національного відродження і культурно-просвітнього руху, що більшою чи меншою мірою охопив всю Україну.

Як писав визначний український діяч, професор Українського Вільного Університету у Празі Симон Наріжний, це був час, коли освіта вважалася тою цілющою водою, яка одна містить в собі чудодійну силу проти всіх хвороб, є самотнім і універсальним засобом рятунку від усіх історичних бід і нещасть української дійсності. Культурно-просвітній рух початку революції особливо захоплював українську інтелігенцію та молодь. Для останньої він був не тільки просвітнім, — був якимось виявом революційної енергії й громадського життя взагалі. Прикладом такої діяльності може служити Полтавський університет, що, на відміну від Київського державного університету, постав виключно завдяки громадській ініціативі.

С. Наріжний, тодішній студент цього університету, так згадував навчання в Полтаві: “Саме слухання лекцій завжди було уважним. Слухачі старалися записувати виклади, але це не завжди було можливим [...]. З огляду на це для кожного предмету утворювалася спеціальна група слухачів, що вміли добре записувати або знали стенографію, й ті провадили запис, поміщаючися звичайно за столом поруч з катедрою. Час від часу вони звіряли свої записи, установлювали спільний темат, який потім переглядався викладачем і переписувався слухачами. Деякі з цих курсів були відбиті на машинці, переведені на камінь і розмножені. Але загалом видання лекцій не було дуже поширеним”³.

Фактично єдиним поважним на той час українським університетом був Кам’янець-Подільський український університет, заснований 1 липня 1918 р., який очолив І. Огієнко. Роль цього університету у підготовці молоді української інтелігенції незаперечно велика, особливо зваживши на брак української фахової літератури, підручників, термінології.

¹ *Постернак С.* Із історії освітнього руху на Україні за часи революції 1917–1919 рр.— Київ, 1920.— С. 73.

² Див.: *Колтакова О. В.* Український державний університет у Києві (1917–1920 рр.) // Український історичний журнал.— 1993.— № 7/8.— С. 30-36.

³ *Наріжний С.* Полтавський університет.— Париж, 1930.— С. 6.

Одним із важливих завдань науковців університету було якнайшвидше розробити і розмножити лекційні курси навчальних дисциплін.

Незважаючи на важке економічне становище, при університеті організовано літографію для тиражування лекційних курсів. Це не задовольнило всі потреби, хоча дещо послабило гострий дефіцит навчальної літератури, тому на засіданні міністрів уряду УНР на прохання І. Огієнка було ухвалено асигнувати 2 млн карбованців на видавничі справи університету. Ряд праць професорів університету друкували державні друкарні⁴.

На відміну від Великої України, галицькі українці в умовах австро-угорського панування користувалися певними конституційними правами, в тому числі й освітніми. У Львівському університеті було відкрито українські кафедри, на яких працювали визначні українські вчені, переважно члени Наукового товариства ім. Шевченка. Велика увага в цей час приділяється розробленню української наукової термінології.

Та, посівши владу у Львові, поляки одразу ж перемінили дотепер утравістичний Львівський університет ім. Франца І на польський ім. Яна Казимира. Всі українські кафедри було скасовано, а більшість професорів-українців звільнено.

Вже 14 серпня 1919 р., на підставі рішення Ради Міністрів, тодішній ректор університету доктор Юраш оголосив, що студентами можуть стати лише громадяни польської держави, нейтральних та союзних з нею держав. А з польських громадян будуть прийняті тільки ті, що служили у польській армії⁵.

Отже, українцям не було місця для студій не лише у Львові, а й у всіх польських університетах, — особливо, якщо взяти до уваги той факт, що багато з них воювало з польською армією в лавах української.

Треба було знайти якийсь вихід із ситуації. Наукове товариство ім. Шевченка зайнялось організацією українських університетських курсів в об'ємі чотирьох повних факультетів — філософічного, юридичного, теологічного і медичного. Ініціативна група (В. Щурат, тодішній голова НТШ, І. Свенціцький, І. Крип'якевич, Б. Барвінський, В. Герасимчук) сподівалася, що влада погодиться на це, адже заснування українських університетських курсів здавна передбачено в статуті НТШ.

⁴ Див.: *Завальнюк О.* Науковий доробок Кам'янець-Подільського державного українського університету в часи національного відродження (1918–1920) // *Українська історична наука на сучасному етапі розвитку.* Т. 1. П Міжнародний науковий конгрес українських істориків.— Кам'янець-Подільський; Київ; Нью-Йорк; Острог, 2005.— С. 50.

⁵ *Мудрий В.* Боротьба за огнище української культури в західних землях України.— Львів: Накл. Укр. красові студ. ради, 1923.— С. 78.

20 вересня 1919 р. НТШ оголосило в пресі програму викладів на зимовий семестр 1919/20 р. і звернулося в справі легалізації до делегата польського уряду в Галичині. Відповідь не забарилася — очевидно відмовна, — нібито наукове товариство не може займатися педагогічною роботою, а крім того, університетом може називатися тільки державний заклад.

Наступні спроби проведення цих курсів Товариством українських наукових викладів ім. П. Могили та Ставропігією спіткала така сама доля*.

Тим часом до Львова прибуває щораз більше студентів. Одні повертаються з польських таборів полонених, інші з таборів інтернованих, а також випускники українських гімназій. Відновлюються передвоєнні студентські товариства. Центром життя стає Академічна Громада, при якій створюються наукові гуртки молоді що працюють під керівництвом запрошених спеціалістів. І так поволі самі з себе народжуються українські університетські курси без їх легалізації владою⁶.

Того ж 1920 р. до Львова прибув професор М. Кордуба, дійсний член НТШ з 1903 р., колишній професор гімназії у Чернівцях. В роки Першої світової війни Кордуба веде активну громадську і політичну діяльність, друкується у виданнях Союзу визволення України, викладає українським військовополоненим, інтернованим у Зальцведелі. Після проголошення Західноукраїнської Народної Республіки 1 листопада 1918 р. стає членом Земельного Комітету від Буковинської делегації до Української Національної Ради та консулом у Відні, одним з чільних видавців часопису “Република” (1919), офіційного органу ЗУНР. У 1920 р. був номінований професором Кам’янець-Подільського українського державного університету, але через політичні події не поїхав туди, а приїжджає до Львова, де одержує посаду професора історії в українській академічній гімназії та діяльність включається у вирішення справи українського університету.

В липні 1921 р. у Львові скликано Красвий студентський з’їзд, де було прийнято рішення продовжувати творення українського університету. Тоді ж відбулося засідання професорів університетських курсів, на якому вибрано перший сенат Українського університету, ректора та деканів. Першим ректором було обрано голову НТШ В. Щурата, а деканом

* Серед викладів, оголошених Ставропігійським Інститутом, було заплановано лекцію М. Кордуби “Вступ до історії середніх віків” (Див.: “Громадська думка”.— 1920.— 10 берез.— С. 5), а також курс лекцій “Погляд на реформацію” (3 години в тиждень), який він мав читати від Товариства наукових викладів ім. П. Могили в залі Ставропігійського Інституту. В. Мудрий подає програму з 28 тем, зголошених за дозволом до поліції. Всі виклади було заборонено. (Див.: *Мудрий В.* Боротьба за огнище української культури в західних землях України.— Львів: Накл. Укр. краєвої студ. ради, 1923.— С. 89).

⁶ *Мудрий В.* Боротьба за огнище української культури в західних землях України.— Львів: Накл. Укр. краєвої студ. ради, 1923.— С. 84-86.

філософічного факультету М. Кордубу. У 1920–1923 рр. Кордуба очолює кафедру світової історії Українського таємного університету. Одночасно займається науковою роботою в НТШ. У 1922 р. стає директором історико-філософічної секції НТШ, головою археографічної комісії.

Урочиста інавгурація Українського таємного університету відбулася 23 жовтня 1921 р. у великій залі Народного Дому. Інавгураційну промову виголосив проректор доктор М. Панчишин (ректор В. Щурат сидів тоді в тюрмі, засуджений на три місяці, як також і багато студентів).

Так попри заборони, постійні поліцейні переслідування й арешти Український таємний університет у Львові працював впродовж п'яти років.

“На протягу цілої людської історії й історії всіх культурних народів не було випадку, щоби високі школи були підпільними та вели своє життя в підземеллях, що нагадують старохристиянські катакомби”⁷.

Якщо про історію створення Українського таємного університету, перипетії його функціонування існує достатньо інформації, то окрему і, мабуть, найменш досліджену сторону діяльності цього університету становить його наукова робота, зокрема, тексти лекційних курсів.

“Університет — це величезний варстат праці. Безперечно, що є й овочі тої праці. Овочі ці для нас мусять бути незвичайно важні і незрівняно цінні. Вони повинні бути не лиш власністю університетського тіла, тобто професорів та студентів, але повинні перейти в посідання всього громадянства й повинні стати доступними для всіх, що стоять поза університетським тілом. Їх треба друкувати та публікувати ці овочі університетської праці. На це ж знов треба створення великого університетського фонду. [...] Овочі підземних занять та праць українського університету нехай самі за себе говорять цілому світови, нехай черги подиву викликають на обличчях чужинців і рум'янці встиду випаляють на душах ворогів, що працю над культурою загнали своїм режимом в підземелля. Створення великого видавничого фонду для овочів праці в нашій святині культури і науки в найближчій будучности повинно наступити”⁸. Так емоційно, але з повним розумінням значимості збереження і поширення наукового доробку Українського таємного університету висловився ще у 1923 р. його квестор (адміністратор) і секретар В. Мудрий.

На сьогодні ці лекційні курси, що розтиражувалися за допомогою різної розмножувальної техніки, становлять велику бібліографічну рідкість і потребують спеціального дослідження та перевидання на сучасному археографічному рівні.

⁷ Мудрий В. Боротьба за огнище української культури в західних землях України.— Львів: Накл. Укр. краєвої студ. ради, 1923.— С. 101.

⁸ Там само.— С. 24.

До таких належать і два лекційні курси, що їх читав студентам-історикам М. Кордуба. Перший з них читаний у зимовому семестрі 1921/22 р. — “Методологія історії”, датований 1922 р. Це рукопис, писаний фіолетовим і синім чорнилом, двома почерками — не Кордуби (текст місцями згасає), 47 сторінок, зшитий і оправлений у палітурку. Невідомо, скільки всього було розтиражовано примірників. У Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаника НАН України (далі — ЛНБ) є 1 примірник, що походить з бібліотеки НТШ. Відомо з архівних джерел, що М. Кордуба працював над цим текстом, перебуваючи влітку 1921 р. на канікулах у с. Сушно у родичів. Про це він записав у своєму щоденнику: “29 серпня (понеділок). Приготовлював виклади на майбутній академічний семестр (хочу читати методологію історії)”⁹.

На початку лекційного курсу професор розкриває поняття історичного джерела, подає дефініцію за найновішими світовими методологіями.

Важливою річчю є вибір теми. Від сформулювання теми, від постановки питання залежить напрям, об’єм і результат дослідів. Серйозний підхід до вибору теми ще й тому потрібний, — вважає вчений, — щоб визволитись з-під впливу, так би мовити, моди. В історії бувають особливо популярні теми, до яких береться багато істориків, в той час як інші галузі історичної минувшини якогось краю чи народу “лежать недосліджені, облогом”, бо вчені бояться першими за це братися. Зокрема, у нас улюбленими “модними” темами є княжа і козацька доба української історії, а, наприклад, литовською мало хто займається¹⁰.

Іншими важливими передумовами наукового дослідження М. Кордуба називає знання мов, простудіювання літератури з даного питання, вивчення архівів та поділ джерел.

Слід відзначити, що до 20-х років ХХ ст. в українській історіографії не було жодної спеціальної праці або навчального посібника з цієї дисципліни. “Заслуга вченого полягає в тому, що він перший розробив і прочитав студентам Українського таємного університету такий курс. Опрацювати та викладати методологію історії М. Кордуба зміг, передусім, завдяки власному науковому досвіду. Як учений-позитивіст він ніколи не обмежувався простою констатацією фактів минулого, а постійно “оцінював” досліджувані ним явища, визначав їх місце в загальному історичному процесі, їх зв’язок з попереднім і подальшим розвитком подій”¹¹.

⁹ Державний архів Львівської області (ДАЛО), Ф. Р 2923 (Кордуба Мирон Михайлович, історик, професор Львівського державного університету, 1876–1947 рр.), спр. 2 (Спогади).— Арк. 56.

¹⁰ Див.: Кордуба М. Методологія історії. Виклади на українському університеті.— Львів, 1922.— С. 5-6.

¹¹ Великопольська У. Малознана праця М. Кордуби “Методологія історії” // Вісник Львівського університету. Сер. іст.— 2005.— Вип. 39/40.— С. 651.

У наступному, 1922/23 навчальному році, професор Кордуба читає курс “Доба Людовіка XIV”.

Вчений розглядає добу Людовіка XIV в широкому історичному контексті, доказує, що вона для українців становить найбільший інтерес зі всіх діб всесвітньої історії, “адже припадає на той сам час, коли і український народ дійшов до найбільшого розвитку своєї державності і своєї національної свідомості. Україна в той час, як ніколи взагалі, не була відділена якимось китайським муром від життя Європи і стремління, які бушували тоді в центральній і західній Європі, відбивались і тут, і тому пізнання тієї доби в Зах[ідній] Європі pomoже нам краще зрозуміти ту нашу добу рідної історії, котру звемо Хмельниччиною”¹².

Чотири примірники цієї праці Кордуби зберігаються у відділі рукописів ЛНБ в особистому фонді М. Кордуби. Текст (48 арк.) друкований на машинці з обох сторін. Як видно з поміток на паперовій обгортці, всього було зроблено на ротаторі 30 копій — 2 примірники для університетської бібліотеки, 28 — для студентів. Що цікаво, два примірники цих викладів — в обгортці з лекції І. Крип’якевича “Українська історіографія XVIII–XIX ст.”, яку він читав в українському університеті*.

Крім читання лекцій і ведення історичних семінарів, М. Кордуба був куратором “Історичного вісника”, органу студентів-істориків українського університету у Львові, що виходив теж нелегально. Всього вийшло три числа у 1923 р. Текст машинописний, виданий циклостилем.

Тут надруковано його статтю “Нові джерела до всесвітньої та рідної історії”, де він звертається до своєї улюбленої теми, а саме говорить про необхідність залучення топономастики до історичних джерел, зокрема вивчення кадастрових карт.

1924/25 навч. рік був останнім роком існування Українського таємного університету у Львові. Довше протриматися в атмосфері постійних арештів, поліційних наскоків, штрафів, що накладалися на професорів (а далеко не всі могли їх сплачувати), не було змоги. Особливо складно було тим викладачам Українського таємного університету, які працювали на державних посадах. Наприклад, на М. Кордубу, що працював в академічній гімназії, з 1 липня 1924 р. було накладено дисциплінарне стягнення і затримано

¹² Кордуба М. Доба Людовіка XIV. Виклади на українському університеті.— Львів, 1923.— 48 арк.— ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 61. Корд. 7.

* Про цей курс І. Крип’якевича свого часу писав Л. Винар. Див.: Винар Л. Іван Крип’якевич (1886–1967) // Український історик.— 1967.— № 1-2 (13-14).— С. 77; докладний розгляд цієї праці зробив М. Ковальський. Див.: Ковальський М. Іван Крип’якевич про українську історіографію з давніх часів до останньої третини XIX ст. (Спостереження над першим лекційним університетським курсом з української історіографії) // На службі Клію.— Київ, 2000.— С. 303-338.

платню без пояснення причини¹³. Кордуба змушений був покинути виклади в українському університеті, адже на його утриманні була родина.

Як уже згадувалося, в зовсім іншій ситуації функціонували українські високі школи на еміграції, а саме в Чехословацькій Республіці. Це Український Вільний Університет, Український Педагогічний Інститут ім. Драгоманова (обидва в Празі), Українська Господарська Академія в Подебрадах.

“Український Вільний Університет (УВУ) постав 1921 р. в екзилі для розвитку вільної української науки і високошкільних студій поза впливами панівних в Україні режимів. УВУ виник з ініціативи Т-ва українських журналістів та письменників, Українського Соціологічного Інституту та Товариства прихильників освіти у Відні, паралельно до Львівського (таємного) Українського Університету. Та кількість студентів була недостатньою, бо головним центром укр. еміграції був не Відень, а Прага й Чехословаччина із залишками інтернованого там вояцтва УГА”¹⁴.

Після офіційних переговорів О. Колесси і С. Дністрянського з прем'єром Чехословаччини Я. Черним УВУ перенесено до Праги, де він дістав фінансове забезпечення від уряду і можливість користуватися залами і кабінетами Карлового університету, численні стипендії для студентів, а також офіційне визнання рішенням Міністерства закордонних справ і освіти.

Українські високі школи в Чехословаччині користувалися державною підтримкою на найвищому рівні, одержували дотації, стипендії. Наприклад, Український Педагогічний Інститут ім. Драгоманова одержував від Міністерства закордонних справ і освіти Чехословацької Республіки щомісячну суму 50 000 к. ч., а саме 25 000 к. ч. на утримання персоналу, шкільне приладдя, бібліотеку та 25 000 к. ч. на 50 стипендій для студентів (згодом було додано ще 22 стипендії).

Український Вільний Університет став центром українського наукового життя в ЧСР, а згодом поряд з ним постали інші високі школи, інститути, товариства. Бібліотека УВУ зросла на кінець 1920-х рр. до 10 000 томів. “З початком 1923 р. розпочав УВУ свою видавничу діяльність, на чолі якої стала делегована сенатом видавнична комісія. До сеї комісії покликано проф. С. Дністрянського, Д. Дорошенка і К. Лоського”¹⁵.

Тексти викладів видавали літографічним способом на правах рукопису, підручники, а також Науковий збірник УВУ видавали накладом університету, друком державної друкарні в Празі.

¹³ Див.: Українська школа.— Львів, 1925.— Т. 1.— Зош. 1.— С. 67-72; *Мудрий В.* Український університет у Львові (1921-1925).— Нюрнберг: Час, 1948.— С. 23.

¹⁴ Див.: Український Вільний Університет // *Енциклопедія Українознавства.*— Париж; Нью-Йорк, 1980.— Т. 9.— С. 3418-3419.

¹⁵ Український Вільний Університет в Празі в роках 1921-1926.— Прага, 1927.— С. 119-120.

За перше десятиліття свого існування УВУ видав 27 томів праць. У 1930-х рр. пережив кризу внаслідок переорієнтації політики ЧСР на зближення з СРСР і Польщею, коли було обмежено права української еміграції.

Вагома науково-видавнича діяльність проводилася в Українській Господарській Академії (УГА). Українська висока технічна школа в Подєбрадах заснована 1922 р. Українським Громадянським Комітетом у Празі при фінансовій допомозі міністерства закордонних справ Чехословаччини. Існувала до 1935 р.

За час її існування було опубліковано 698 наукових публікацій, серед них 229 книг, здебільшого підручників для студентів, низку перших технічних довідників для високих шкіл українською мовою, виданих в основному літографічним способом¹⁶.

Заслужує на увагу видавнича продукція Українського педагогічного інституту ім. Драгоманова (існував до 1933 р.).

У 1924 р. при інституті було засновано Видавниче Товариство, куди входили професори і студенти, під назвою Українське Видавниче Товариство “Сіяч”, що ставило своїм завданням задовольнити потреби Педінституту виданням книг наукового змісту, спеціальних підручників та взагалі книжок педагогічного та наукового характеру з усіх галузей знання українською мовою.

Всього за 10 років існування Інституту літографічним способом на правах рукопису було видрукувано у видавництві “Сіяч” 44 книги загальним обсягом 5506 примірників, близько 650 арк. друку¹⁷. Треба зазначити, що видрукувати всі потрібні книжки видавництво “Сіяч” не мало змоги через брак коштів і технічних засобів. Тому значну кількість праць професорів Інституту, що мали більш загальне значення, було передано іншим видавництвам, де вони друкувалися високим друком і більшими тиражами (1000-2000 прим.). В середньому ж тиражі літографованих видань Українських високих шкіл в Празі і Подєбрадах становили по 100-150 примірників.

Видавництва українських високих шкіл в Чехословаччині обмінювалися своїми виданнями з іншими установами. У Празі вони брали участь в ставках книжок, влаштованих під час міжнародного конгресу бібліотекарів і приятелів книги (1926) та II Українського Наукового з'їзду (1932). Каталог останньої виставки, вартість якого важко переоцінити, під назвою “Бібліографічний показчик наукових праць української еміграції 1920–1931 рр.” склав бібліотекар Українського Педагогічного Інституту ім. Драгоманова Петро Зленко (Прага: Друк Л. Каутського, 1932.— 154 с., літогр. вид.).

¹⁶ Див.: Українська Господарська Академія // Енциклопедія Українознавства.— Париж; Нью-Йорк, 1980.— Т. 9.— С. 3349.

¹⁷ Див.: *Мірний І.* Український високий педагогічний інститут. 1923–1933.— Прага: Вид-во Укр. Висок. Пед. Ун-ту, 1934.— 144 с.

Таким чином, завдячуючи відносно сприятливим умовам та бібліографії П. Зленка, видання української еміграції 20-х років, зокрема літографовані видання українських високих шкіл, збереглися майже в цілості як науковий та культурологічний масив.

І лише як окремі розсіпані перли можна трактувати лекційні курси професорів Українського таємного університету у Львові, як от М. Кордуби і деяких інших (І. Крип'якевича)¹⁸, що щасливо збереглися, інші ще десь чекають на своє відкриття або й втрачені назавжди.

ЛЕКЦІЇ МИРОНА КОРДУБИ В УКРАЇНСЬКОМУ ТАЄМНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ У ЛЬВОВІ (1921–1925) В КОНТЕКСТІ ТОГОЧАСНИХ ЦИКЛОГРАФІЧНИХ ВИДАНЬ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Тетяна Кульчицька

*науковий співробітник відділу наукової бібліографії
відділення “Наукова бібліографія і книгознавство”
ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України*

Розглядається роль М. Кордуби у створенні та діяльності Українського таємного університету у Львові. Обґрунтовано необхідність видання університетських лекцій на ротаторі невеликими тиражами для поширення між студентами.

Звернено увагу на діяльність М. Кордуби як куратора органу студентів-істориків “Історичний вістник”.

Лекції Кордуби розглядаються у контексті видань інших вищих шкіл, зокрема Українського університету в Празі, Української Господарської академії в Подєбрадах, університету в Кам’янці-Подільському.

Ключові слова: М. Кордуба; видання на правах рукопису; літографовані видання; циклостиль; Український таємний університет у Львові; Українські високі школи в Чехословаччині; Київський державний український університет; Полтавський університет; Кам’янець-Подільський державний український університет.

¹⁸ Відомо про існування двох виданих циклостилем примірників лекцій І. Крип'якевича “Українська історіографія XIX–XX ст.”. Один зберігається у відділі україніки ЛНБ, другий — в особистому архіві автора. Див.: Ковальський М. Іван Крип'якевич про українську історіографію з давніх часів до останньої третини XIX ст. (Спостереження над першим лекційним університетським курсом з української історіографії) // На службі Клію.— Київ, 2000.— С. 303-336. Крім того, зберігся його ж курс “Історія Української держави XVII–XVIII в. (Зміст лекцій 1921–1922).— Львів, 1922.— 93 с. (на склографі).

**LECTURES OF MYRON KORDUBA IN UKRAINIAN SECRET
UNIVERSITY IN L'VIV (1921–1925) IN CONTEXT OF THAT TIME
CYCLOGRAPH EDITIONS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

Tetiana Kul'chyts'ka

*Research Fellow, Scientific Bibliography Dept.,
Division of Scientific Bibliography and Bibliology,
L'viv Stefanyk Scientific Library, National Academy of Sciences of Ukraine*

Myron Korduba's role in creation and activities of Ukrainian secret University in L'viv is examined. Necessity of mimeograph small editions of University lectures for distribution between students is grounded.

Attention is paid to activity of M. Korduba as a tutor of *Istorychnyi Vistnyk* — an organ of students of history.

The lectures of Korduba are examined in the context of editions of other higher educational institutions, in particular of Ukrainian University in Prague, Ukrainian Economic Academy in Poděbrady, University in Kamianets'-Podil's'kyi.

Keywords: Myron Korduba; lithographed editions; Cyclostyle; Ukrainian secret University in L'viv; Ukrainian higher educational institutions in Czechoslovakia; Kyiv State Ukrainian university; Poltava University; Kamyanets'-Podil's'kyi State Ukrainian university.

**ЛЕКЦИИ МИРОНА КОРДУБЫ В УКРАИНСКОМ ТАЙНОМ
УНИВЕРСИТЕТЕ ВО ЛЬВОВЕ (1921–1925) В КОНТЕКСТЕ
СОВРЕМЕННЫХ ЦИКЛОГРАФИЧЕСКИХ ИЗДАНИЙ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ**

Татьяна Кульчицкая

*научный сотрудник отдела научной библиографии
отделения “Научная библиография и книговедение”
ЛНБ им. В. Стефаника НАН Украины*

Рассматривается роль М. Кордубы в создании и деятельности Украинского тайного университета во Львове. Обоснована необходимость издания университетских лекций на ротаторе небольшими тиражами для распространения среди студентов.

Обращено внимание на деятельность М. Кордубы как куратора органа студентов-историков “Историчний вистник”.

Лекции Кордубы рассматриваются в контексте изданий других высших учебных заведений, в частности, Украинского университета в Праге, Украинской Хозяйственной академии в Подебрадах, университета в Каменец-Подольском.

Ключевые слова: М. Кордуба, издания на правах рукописи, литографированные издания, циклофиль, Украинский тайный университет во Львове, Украинские высшие школы в Чехословакии, Киевский государственный украинский университет, Полтавский университет, Каменец-Подольский государственный украинский университет.